

Nr 207.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönetursberäkning för docenter vid statsuniversitetet samt Stockholms och Göteborgs högskolor; given Stockholms slott den 21 februari 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att, med ändring i viss del av motsvarande, av riksdagen i sammanhang med löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid rikets allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna antagna, nu gällande bestämmelser, förklara, att samtliga docenter inom teologiska och filosofiska fakulteterna vid universitetet i Uppsala och Lund ävensom samtliga docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor inom läroombåde, motsvarande teologisk och filosofisk fakultet vid universitetet, må, så vitt de genom avlagda examina och genomgången provår vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium, äga att för åtnjutande av ålderstillägg såsom lärare vid sådan läroanstalt räkna sig till godo den tid, dock ej utöver tre år, de vid något av nämnda universitet eller högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
februari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde följande:

Viss löne-
tursberäkning
för docenter
vid stats-
universiteten
samt Stock-
holms och
Göteborgs
högskolor.

Docentinstitutionen vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet är föremål för den proposition, som i enlighet med min hemställan av Kungl. Maj:t den 21 februari 1919 avläts till riksdagen. Till grund för denna proposition låg närmast ett den 31 oktober 1918 avgivet betänkande och förslag av sakkunniga, som tillkallats jämlikt mig den 8 februari 1918 givet bemyndigande och åt vilka i första hand anförtrotts att utreda vissa med docentinstitutionen sammanhängande frågor. De sakkunnigas tillkallande föranleddes i sin tur av särskilda av docentföreningarna vid universiteten i Uppsala och Lund under år 1913 gjorda framställningar, berörande ett stort antal docentinstitutionen angående frågor.

En av dessa frågor, avseende docents lönetursrätt vid övergång till de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, blev ej upptagen till närmare skärskådande i de sakkunnigas ovannämnda betänkande. Frågan har emellertid, såsom jag strax skall omförmåla, i annan ordning varit föremål för de sakkunnigas uppmärksamhet.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 260) till 1918 års lagtima riksdag angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter förekommo bland andra föreslagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner såsom ordinarie befattningshavare vid nämnda läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna åtskilliga, som gällde rätt till ålderstillägg, och bland dem en föreskrift av följande innehåll:

att de i kungl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878 omförmälda docenter vid universiteten ävensom de i kungl. kungörelsen den 23 november 1906 omnämnda docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor må äga att, efter vunnen befordran vid de allmänna läroverken — respektive högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium — för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, dock ej utöver tre år, de vid universitet eller någon av omförmälda högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes.

Detta sålunda föreslagna villkor blev godtaget av riksdagen.

Vid anmälan den 22 juli 1918 av riksdagens beslut i anledning av berörda proposition anbefalldes Kungl. Maj:t de sakkunniga att inkomma med förslag till bestämmelser i avseende å arten och omfattningen av den undervisning vid universitet eller någon av högskolorna, som docent må anses böra meddela för att komma i åtnjutande av nyss omförmälda rätt till ålderstilläggsberäkning vid övergång till ovannämnda läroanstalter. I anledning därav hava de sakkunniga i skrivelse den 30 augusti 1918 avgivit utlåtande och förslag, innebärande en sammanfattning av de bestämmelser i avseende å docenters lönetursberäkning, som de sakkunniga ansett böra meddelas.

I de sakkunnigas nyssnämnda skrivelse med däröver avgivna, i det följande omförmälda yttranden kan man särskilja tre olika spørsmål nämligen: angående 1) arten och omfattningen av vederbörandes undervisning, 2) de kategorier av docenter, vilka böra inbegripas under ifrågavarande lönetursbestämmelser, samt 3) det antal år docenterna böra äga tillgodoräkna sig för åtnjutande av ålderstillägg vid övergång till allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium.

Vad det sistnämnda spørsmålet angår var antalet lönetursår, som medgavs genom ovannämnda cirkulär åren 1877 och 1878 samt kungörelse år 1906, fem, gällande blott vid övergång till de allmänna läroverken (elementarläroverken). I sammanhang med den löneroglering för de allmänna läroverkens personal, som trädde i kraft med ingången av år 1904,

blev antalet av nyssnämnda lönetursår nedsatt till tre. Vid den år 1918 beslutade löneregleringen för de allmänna läroverken bibehölls detta antal år, liksom vid lönetursrättens utvidgande till att gälla även vid övergång till högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna antalet år, som får beräknas, bestämdes till tre.

Från olika håll har nu ifrågasatts, att detta antal skulle ökas till fem, till och med till sex. För min del finner jag ej skäl att nu, då de nya löneregleringarna för de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna med därtill hörande villkor och bestämmelser knappast hunnit träda i kraft, föreslå någon ändring i berörda avseende.

Av nyssnämnda, under 1) och 2) upptagna spørsmål läser det, som angår arten och omfattningen av vederbörandes undervisning, fortfarande såsom hittills böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Här om torde jag i sinom tid få göra framställning, lämpligen i sammanhang med anmälan av riksdagens beslut rörande de omfattande frågor i avseende å docentinstitutionen, som på sätt nämnts redan förelagts riksdagen. Den del av de sakkunnigas förslag, som jag ansett nu böra leda till proposition till riksdagen, utgör det återstående av de tre spörsmålen, nämligen det, som angår, vilka kategorier av docenter böra inbegripas under ifrågasvarande lönetursbestämmelser. Vid min framställning i ämnet skall jag dock ej lämna frågan om undervisningens art och omfattning alldeles åsido.

Till 1877 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning angående rätt till lönetursberäkning vid elementarläroverk för innehavare av docentstipendier vid universiteten. Sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts framställning, utfärdade Kungl. Maj:t ovan omförmälda cirkulär den 1 juni 1877, varigenom förordnades, att docent, som vid eller efter ingången av år 1878 tillträder docentstipendium, må, i händelse han övergår i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande av lönegrad räkna sig till godo högst fem år av den tid han deltagit i undervisningen vid universitetet.

Förutnämnda cirkulär den 18 maj 1878 utfärdades, sedan årets riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgivit, att av de docenter, som vid 1879 års början eller därefter bleve anställda vid universitetens teologiska eller filosofiska fakulteter, men icke innehade docentstipendium, ett antal av intill tjugu i Uppsala och intill tio i Lund finge, i händelse de överginge i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande av lönegrad räkna sig till godo högst fem år av den tid, de efter början av år 1879 deltagit i undervisningen vid universitetet under de villkor och närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t för undfående och bibehållande av dylik förmån för docent bleve bestämda. Genom cirkuläret förordnade Kungl. Maj:t, att utöver de med stipendier försedda docenter vid universiteten —

enligt ingressen till cirkuläret sexton i Uppsala och tolv i Lund — av riksdagen angivna tjugu docenter i Uppsala och tio i Lund, i den ordning de vid vardera universitetet efter utnämningdagen sinsemellan intoge, skulle, så vitt de genom avlagda examina och fullgörande av det för blivande elementarlärare genom författningarna stadgade provår vunnit behörighet till anställning vid offentligt elementarläroverk, äga att för bestämmande av lönegrad vid sådant läroverk räkna sig till godo högst fem år av den tid, under vilken de styrkt sig hava, vare sig genom föreläsningars hållande eller genom biträde vid ledning av övningarna i något vid universitetet inrättat seminarium eller på annat däremot svarande sätt, med goda vitsord deltagit i undervisningen vid universitetet; och skulle vid denna beräkning varje lästermin anses lika med ett halft år.

Närmare bestämmelser rörande ifrågavarande lönetursberäkning och särskilt undervisningens beskaffenhet och omfång äro meddelade genom Kungl. Maj:ts brev den 6 februari 1885 och den 23 september 1887.

Jag bör slutligen omförmåla innehållet i förutnämnda kungörelse den 23 november 1906. Sedan riksdagen bifallit en av Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning, medgavs genom denna kungörelse, att de docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor, vilka uppbära ersättning till belopp ungefärligen motsvarande docentstipendium vid universiteten, så ock därutöver ett antal av högst fem docenter vid vardera högskolan i den ordning de vid högskolan sinsemellan intaga efter den dag, var och ens förordnande blivit av kanslern stadfast, må, så vitt de vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk, äga att efter befordran vid de allmänna läroverken för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo den tid, dock ej utöver tre år, de vid vederbörande högskola med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den art och till den omfattning, som i fråga om enahanda förmån fordras för vederbörande docenter vid universiteten.

Ur de sakkunnigas ovan omförmålda utlåtande den 30 augusti 1918 skall jag nu anföra vad de yttra rörande förevarande spörsmål.

Det kan med skäl ifrågasättas, säga de sakkunniga, om anledning förefinnes bibehålla det i kungl. brevet den 18 maj 1878 fastställda antalet ostipendierade docenter, som högst må äga åtnjuta förmånen i fråga, 20 i Uppsala, 10 i Lund, vartill sedermera i kungörelse den 23 november 1906 kommit ytterligare högst 5 vid vardera av Stockholms och Göteborgs högskolor.

I allt fall ter sig den fastställda proportionen mellan antalet vid de olika högskolorna skäligen godtyckligt vald. På grundvalen av senaste statskalenderns uppgifter kan antalet ostipendierade docenter inom här ifrågavarande två fakulteter beräknas utgöra i Uppsala 43, i Lund 30. Av dessa innehava i Uppsala 2, i Lund 4 lektorstjäust vid läroverk. Med frånräknande av dessa återstå vid universiteten 41,

respektive 26 ostipendierade docenter. Inom motsvarande läroområde vid Stockholms högskola finnas anställda 24 docenter, varav dock en är innehavare av lektorsbefattning vid läroverk. Vid Göteborgs högskola uppgår hela antalet docenter till 11, varav på samma sätt 4 äro ordinarie befattningshavare i läroverkens tjänst (lektorer). Om de återstående 23¹⁾, respektive 7 docenterna torde emellertid få antagas, att några åtnjuta docentstipendium eller däremot svarande ersättning. Att under dylika betingelser föreskriva, att i Uppsala intill 20, i Lund intill 10 och vid de båda högskolorna intill 5 ostipendierade docenter må komma i åtnjutande på stadgade villkor av rätt till lönetursberäkning vid övergång till allmänt läroverk synes icke vara rimligt med hänsyn till det antal, som faktiskt vid de olika läroanstalterna härvid kan ifrågakomma. I varje fall kunna statsuniversitetet med all rätt göra gällande, att de numera intaga en ogynnsammare ställning än särskilt Göteborgs högskolas lärare i samma situation. Och alldeles särskilt är detta fallet med Lunds universitet.

Att en förändring i nu ifrågavarande stadgande är av omständigheterna påkallad torde därför icke kunna bestridas.

Vid företagen närmare prövning av hithörande förhållanden hava vi kommit till den uppfattningen, att gällande restriktioner i fråga om antalet för närvarande icke äga större praktisk betydelse. Dels är antalet provärsutbildade docenter, vilka icke i annan egenskap åtnjuta lönetursrätt, efter vad undersökningar giva vid handen mycket begränsat, dels har det icke allt för ofta inträffat, att ostipendierade docenter meddelat för lönetursrätt stadgad undervisning. Uteslutet är visserligen icke, att, därest i överensstämmelse med vårt förslag, skillnaden i ifrågavarande hänseende mellan stipendierad och ostipendierad docent bortfaller, antalet kan komma att stiga. Emellertid lär det väl å andra sidan knappast kunna antagas, att en ifrågasatt höjning av docentstipendierna genomföres utan att samtidigt en ökning av stipendiat åliggande undervisningsskyldighet bestämmes, och kan väl en sådan, efter vår uppfattning välgrundad åtgärd antagas komma att motverka den tänkbara ökningen av antalet undervisande, icke stipendierade docenter.

Bortsett från den sannolika påföljden av nämnda förändringar i nu bestående förhållanden synas oss de förefintliga inskränkningarna i antalet lönetursberättigade docenter lämpligen böra helt avlägsnas. Objektivt sett äro som förut framhållits de i bestämmelserna förekommande siffrorna föga tillfredsställande. Och att nu fastställa några andra, som med det från år till år växlande docentantalet kunna förväntas under någon längre tid rättvisligen motsvara de faktiska förhållandena, torde icke vara möjligt. Då man på grundvalen av nu föreliggande erfarenheter är berättigad göra gällande, att frågan om maximiantalet ur statsfinansiell synpunkt icke äger någon som helst betydelse och då det därjämte endast måste sägas vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att en var, som fullgjort stadgade villkor, jämväl skall komma i åtnjutande av däremot svarande fördelar, hava vi icke tvekat att i bifogat förslag till bestämmelser borttaga ifrågavarande stadgande. Beträffande slutligen den efter vårt förmenande väsentligen viktigare frågan om undervisningens art och omfattning synes det oss uppenbart, att, likasom hittills, endast offentligt tillkännagiven undervisning, och sålunda icke enskild sådan, är av beskaffenhet att kunna ifrågakomma. Undervisningen synes böra utgöras av föreläsningar, ledande av seminarieövningar eller full-

¹⁾ Av dessa äro emellertid: 1 lärare vid skogshögskolan, 1 prosektor vid högskolan, 1 byråchef i pensionsstyrelsen, 1 professor vid tekniska högskolan, 1 statsgeolog, 1 professor vid riksmuseum, vadan rimligen hänsyn till dessa 6 icke i detta sammanhang synes böra tagas.

görande av annat härmed likartat av fakultet eller sektion meddelat uppdrag. Där-
emot torde *biträde* vid seminarieövningar knappast vara av natur att kunna utan vi-
dare jämställas med den undervisning, som i övrigt avses.

Dessa fordringar överensstämna med de krav, som de sakkunniga ämna föreslå
rörande *arten* av stipendierad docents undervisningsskyldighet.

Såsom förut nämnts anse vi billigt, att även i fråga om undervisningens *omfatt-
ning* likställighet i förevarande avseende stadgas mellan stipendierad och ostipendierad
docent. Med en sådan formulering erfordras icke någon förändring i hithörande stad-
ganden, även om docents tjänstgöringsskyldighet i samband med förestående reglering
av docentinstitutionens förhållanden skulle komma att undergå ändring.

Anledning torde för övrigt saknas att uttryckligen föreskriva, att koncentrationen
icke får starkare genomföras än till en timma för dag. Som bekant anordnas semi-
narieövningar i regel med två timmar i följd, och denna undervisningsform har i
betydande utsträckning överlämnats åt docenter. Även i fråga om ledande av prak-
tiska övningar inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen skulle ett bibehållande
av nämnda stadgande kunna komma att leda till orättvisor.

De sakkunniga sluta sin skrivelse med följande hemställan i de spörs-
mål densamma avser:

att ifrågavarande bestämmelser med upphävande av stadgandena i kungl. breven
den 1 juni 1877, den 18 maj 1878, den 6 februari 1885, den 23 september 1887 och
den 23 november 1906 må erhålla följande lydelse:

Docenter inom teologisk eller filosofisk fakultet vid Uppsala eller Lunds uni-
versitet må, såvitt de genom avlagda examina och genomgången provår vunnit be-
hörighet till anställning vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarier eller folkskole-
seminarium, äga att efter vunnit befordran vid sådan läroanstalt för åtnjutande av
ålderstillägg räkna sig till godo högst tre år av den tid, under vilken de styrkt sig
med goda vitsord hava antingen fullgjort dem såsom innehavare av docentstipendium
åliggande undervisning eller bestritt undervisning, till art och omfattning motsva-
rande den, som för innehavare av docentstipendium minst är stadgad.

Docenter vid Stockholms högskola inom läroombåde, motsvarande teologisk och
filosofisk fakultet, ävensom docenter vid Göteborgs högskola må ock, såvitt de vunnit
behörighet till anställning vid läroanstalt, som ovan sägs, äga rätt att, på sätt här
stadgas, tillgodoräkna sig högst tre år av den tid, under vilken de styrkt sig hava
med goda vitsord bestritt undervisning, till art och omfattning motsvarande den, som
för innehavare av docentstipendium vid universitet minst är stadgad.

Vid beräkning, som här sägs, skall varje lästermin anses lika med ett halft år.

I anledning av de sakkunnigas omförmälda förslag yttrade sig först
läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen i ett den 17 september
1918 gemensamt avgivet utlåtande. Överstyrelserna hemställde däri om
bifall till de sakkunnigas förslag.

Efter remiss inhämtade kanslern för rikets universitet härefter ytt-
randen över de sakkunnigas förslag från de större konsistorierna samt
teologiska och filosofiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund
ävensom från styrelserna och lärarråden vid Stockholms och Göteborgs hög-
skolor. Dessa yttranden överlämnade kanslern till Kungl. Maj:t med utlåtande

den 14 november 1918. Såväl kanslern som de av honom hörda myndigheterna tillstyrkte de sakkunnigas förslag i den del, som jag närmast gjort till föremål för denna min framställning, nämligen beträffande de kategorier av docenter, vilka böra inbegripas, under ifrågavarande lönetursbestämmelser.

Departementschefen.

Det synes mig icke lida något tvivel, att de sakkunniga anfört synnerligen goda skäl för sitt i förevarande avseende framställda förslag, vilket av alla hörda myndigheter biträtts. Jag tillstyrker därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, med ändring i viss del av motsvarande, av riksdagen i sammanhang med löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid rikets allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskolseminarierna antagna, nu gällande bestämmelser, förklara, att samtliga docenter inom teologiska och filosofiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund ävensom samtliga docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor inom läroombåde, motsvarande teologisk och filosofisk fakultet vid universiteten, må, så vitt de genom avlagda examina och genomgången provår vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskolseminarium, äga att för åtnjutande av ålderstillägg såsom lärare vid sådan läroanstalt räkna sig till godo den tid, dock ej utöver tre år, de vid något av nämnda universitet eller högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt behagade Hans Maj:t Konungen, på hemställen av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.